

GESCHIEDENIS

van

de

LAGERE SCHOOL
in

ENSPIJK

V O O R W O O R D

De openbare lagere school te Enspijk kreeg
in 1978 een naam:
"De Minzerie".

Personeel en oudercommissie voelden bij
deze gelegenheid de behoefte tot een
samenvatting van de voorgeschiedenis
van de school.

Dit is het resultaat.

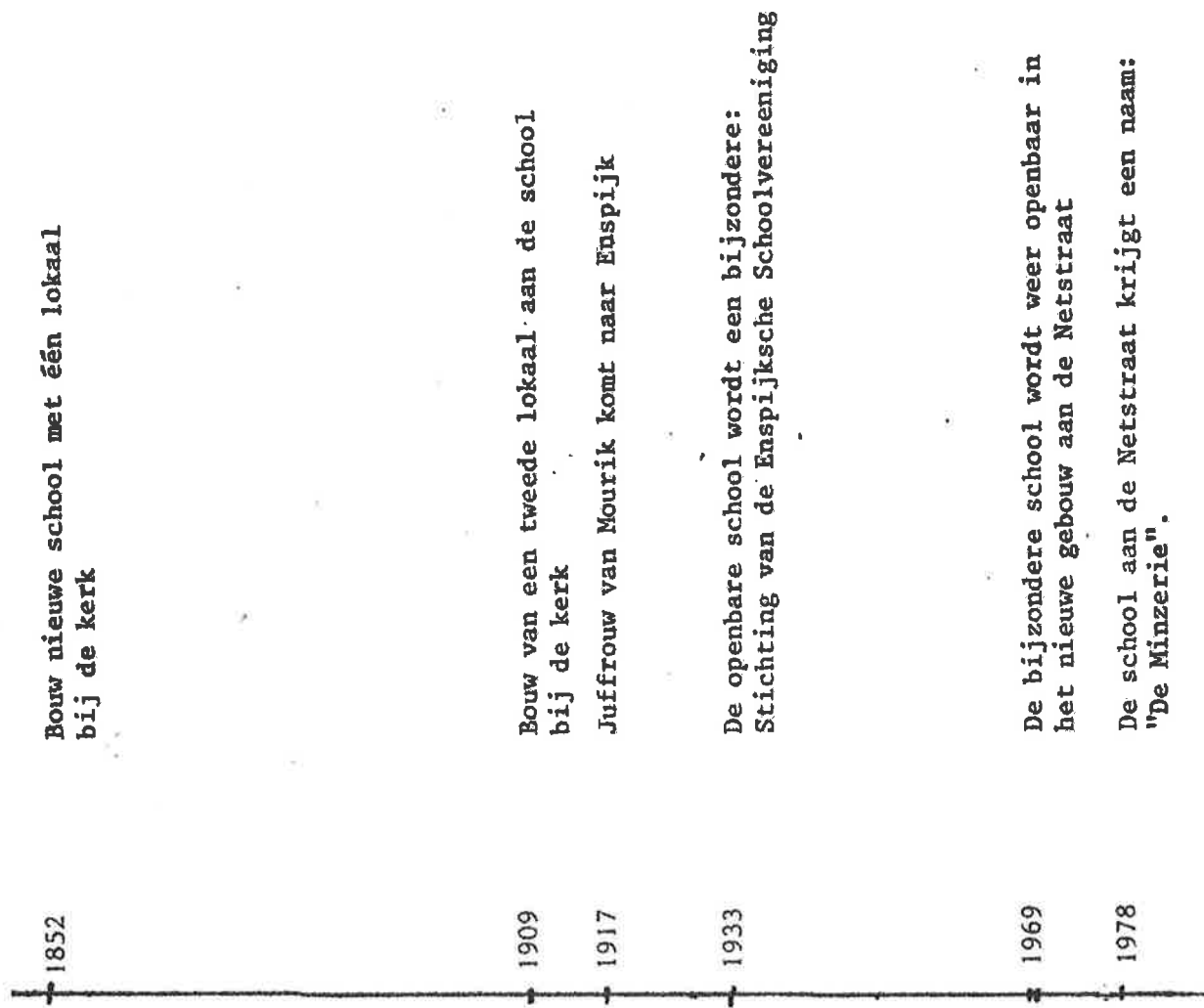
Een kleine bundeling, bedoeld voor leerlingen,
ouders en andere belangstellenden.

Enspijk, mei 1979

Roel Bakker

I de school op de tydbalk

DE OUDSTE BERICHTEN

In 1852, zo lezen we in een dokument van de kerk, was er in Enspijk een schoolmeester: M. Romeyn. Er werd dus toen in Enspijk school gegeven. We weten niet waar.

In 1852 bouwde het kerkbestuur: "De Heeren Kerkvoogden", een nieuwe kosterwoning, met daaraan een zogenaamde "Catechiseerkamer".

Deze kosterwoning bestaat in 1979 nog en de catechiseerkamer ook.

Het is het lokaal van de oude school, dat tegen het huis van de koster bij de kerk is gebouwd. Wij denken dat in die catechiseerkamer school werd gegeven.

De bouw in 1852 is heel precies en interessant beschreven. Het hele "bestek" (alles wat er bij de bouw gedaan moest worden) is aanwezig.

We laten hier een paar stukjes uit dat bestek volgen:

Bestek in Leerdam
 waaraan de Heeren Kerkvoogden de
 kerkwoning te Enspijk, in
 het gemeentehuis, onder andere opgevoerd
 zullen worden.
 Het opgevoerd is, even als de
 en het opgevoerd is, even als de
 kerkwoning te Enspijk, in
 het gemeentehuis, in

Nog een paar interessante stukjes uit het oude dokument:

- in de keuken te metselen eene pomp van roode stenen in kalkmortel en op afstand van 1.50 el buiten het gebouw eene welput te metselen, van gebakken putsteen in bastaardtras, zwaar 1 steen, wijd 1 el binnenwerks ----

- in de kamer A tegen aangebragte dennenregels, zwaar 5 à 8 duim, tot formering eener bedstede en eenen kast vuren beschotwerk te maken dik 23 streep ----

- het gekoepeld plafond met de lijst moet worden gestukadoord, en te dien einde de tengels te berieten, hetzelfde met gegloeide koperdraad met twee ponds spijkers op afstanden van 10 duimen aan dezelve hechten; vervolgens de reis in het ruw gezet met kalkmortel, vermengd met koe- en varkenshaar ----

- hij zal het werk met zoodanigen spoed moeten voortzetten, dat hetzelfde twee en een halve maand na de approbatie onder de kap is gebragt en vier maanden na de approbatie geheel is voltooid, en opgeleverd, op boete van f10.00 voor den eersten dag en vervolgens f3.00 voor elken dag nawerkend ----

- dienervolgens is het werk voor de som van tweeduizend achthonderd vierenzeventig gulden-----f 2874.---
aanbesteed aan Gerrit Key ----

--- ten huize van Klaas Key, kastelein te Enspijk ----

En voor wie het hele bestek wil lezen:
Ergens op school moet het te vinden zijn!

Zo ging dat in die tijd, alles werd met de hand geschreven. Omdat de oude tekst niet meer zo goed te lezen is, kun je hieronder zien wat er staat:

Bestek en Voorwaarden
waarmee Heeren Kerkvoogden der
Hervormde Gemeente te Enspijk, in
het openbaar onder nadere approbat
zullen aanbesteden:
Het afbreken der oude Kosterwoning
en het opbouwen eener geheel
nieuwe Kosterwoning met locaal
bestemd voor Catechisatie etc.

en hier was opgeschreven hoe de metselspecie moest worden
gemaakt:

De samenstelling der metselspecie moet zijn:
sterke tras { een deel
                  { zes deelen zand.
sterke tras { een deel
                  { twee deelen zand.
sterke tras { een deel
                  { twee deelen zand.
sterke tras { een deel
                  { twee deelen zand.

(zes deelen kalk
sterke tras (vier deelen tras
                  (een half deel zand
sterke bastaard-tras (zes deelen kalk
                          (twee deelen zand

III

DE BOUW VAN HET TWEEDE LOKAAL

In 1909 was de school werkelijk te klein geworden. Het kerkbestuur besloot er een tweede lokaal bij te bouwen.

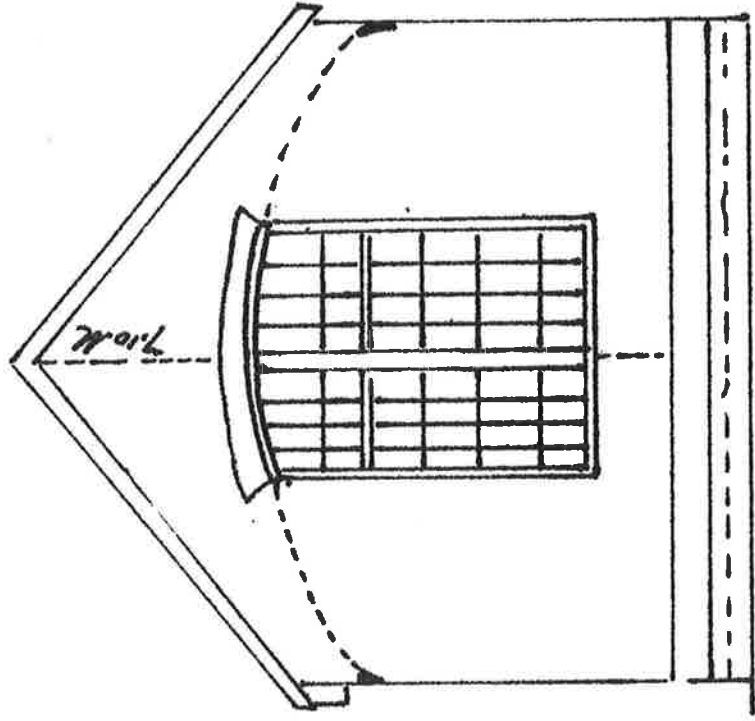
Bovendien moesten er WC's worden aangelegd.

Er zou dan plaats zijn voor 96 kinderen.

De tekeningen van die verbouwing zijn nog in het archief van de kerk aanwezig.

We hebben een klein stukje voor je nagetekend.

Je kunt zien dat het nog bestaat als je vanuit de Lepelstraat naar de oude school kijkt.

IV

WAT WETEN WE NOG MEER VAN DE SCHOOLMEESTERS EN DE
SCHOOLJUFFROUWEN?

We zullen ze niet allemaal opnoemen.

We hebben een keus gemaakt:

Omstreeks 1850 - Meneer Romeyn

1918 - 1962 - Juffrouw Van Mourik

In 1933 blijkt de bekende meneer Zeylemakers hoofd van de school te zijn. We hebben niet precies kunnen uitvinden wanneer hij naar Enspijk is gekomen.

Vanaf 1933 komen we hem tegen op allerlei foto's van de school, samen met juffrouw Van Mourik.

Je moet maar ens aan ouders mensen in Enspijk vragen of ze over meneer Zeylemakers kunnen vertellen.

Hij had als kind op het eiland Texel gewoond en toen de Enspijkse school een prijs won met de verkoop van kinderpostzegels, ging hij met de kinderen op schoolreis naar zijn geboorteeiland.

We slaan een stukje over en treffen dan in 1965 de heer Westorp aan.

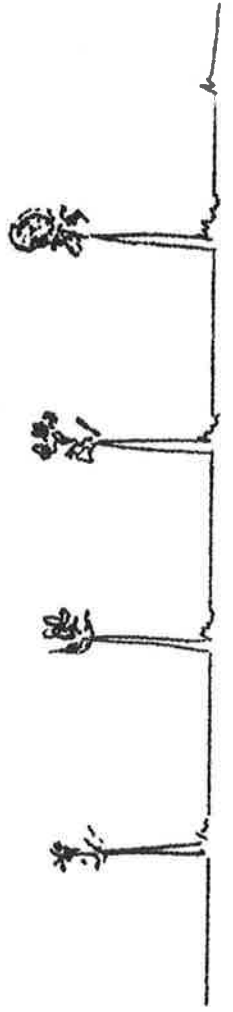
In 1966 kreeg de school een derde onderwijzer.

In 1976 kwam meneer Van Staaalen naar Enspijk.

Al voor hem waren meneer Cozijnsen en juffrouw Nout aan de school verbonden.

Teen de oude school nog in gebruik was, woonde het hoofd van de school in de woning, die aan de school is vastgebouwd.

Nu woont daarin de koster van de kerk.
Daarom heet het ook de kosterwoning.

G. van Mourik   april 1979

Onderwijzeres te Enspijk van 1917 - 1962

UIT DE HERINNERINGEN VAN JUFFROUW VAN MOURIK

Het is jammer dat we niet meer alle oude juffen en meneren kunnen vragen ons van vroeger te vertellen. Juffrouw Van Mourik kon ons in 1979 erg veel van de oude tijd laten horen.

Op de volgende bladzijde zie je een artikel daarover zoals dat in een krantje heeft gestaan. Enkele dingen uit haar verhaal zijn daarin niet verteld:

"Vroeger," vertelt juffrouw Van Mourik, "speelden de jongens op het plein petjeballen.

Alle petten werden bij elkaar op de grond gelegd.

Iemand gooide de bal.

Als de bal in jouw pet viel, moest jij de jongen die gegoooid had, tikken."

"Een waterkraan had de school niet in die tijd. Op de gang stond een pomp, met een zwengel."

"Een heel enkele keer moest er net als nu, wel eens een kind naar het ziekenhuis.

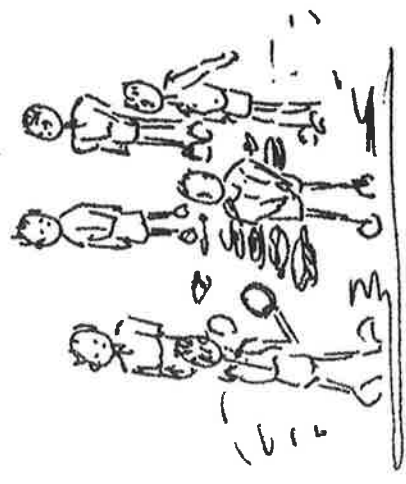
Dan kwam er geen ziekenauto!

Welnee!

Die was hier niet.

Je ging met een rijtuig."

Vraag maar eens aan heel oude mensen, of ze zich dat nog kunnen herinneren.

Op 31 oktober 1897 werd ze in Geldermalsen geboren: Gerrigje van Mourik.

Ze ging er naar de lagere school, lopend naar het andere eind van het dorp en dat was best ver.

Het onderwijzersvak was niet vreemd in de familie. Daarom is het niet zo verwonderlijk dat ze in Tiel de opleiding ging volgen.

In maart 1917, nog tijdens de Eerste Wereldoorlog dus, vertrok de toenmalige schooljuffrouw uit het naburige Enspijk.

In haar plaats mocht de jonge, kersverse Juf uit Geldermalsen het probereren: Juffrouw van Mourik.

Tot november 1962, 45 jaar lang dus, duurde deze unieke verbintenis. Juffrouw van Mourik werd een begrip in Enspijk. Enspijk werd voor haar het levenswerk.

We bezochten haar in Geldermalsen, waar ze in blakende gezondheid, ogend als een jeugdige bejaarde, met haar broer samenwoont.

En ze vertelt er graag over, hoe het was, toen, heel lang geleden. Maar ook vaak: Dat weet ik niet meer zo precies.

Van het schooltje in de toen zo geheeren Biersteeg, gebouwd in 1852, het tweede lokaal in

1909. Goed weet ze zich nog te herinneren, dat de school-schoonmaker slecht werd betaald. En ze vindt het begrijpelijk, dat de kwaliteit van de schoonmaak te wensen overliet.

Aan de wand de platen van jetses. Haar eigen proefles: plaatsvertellen over het hooftijden.

Nog verbaasd over de eerste klassietjes van buiten het dorp, die luid lachend langs de kant gingen staan als juf bij de gymnastiekles het commando "huppelen" gaf.

Die gymnastiekles werd gegeven op het "koor" van de kerk, op kousvoeten. Enigszins trots vertelt ze van de zelfgestookte salamanderkachel, die het lokaal verwarmde.

Dan over de nevenverdiensden van het schoolhoofd. Hij moest voorzien in de kerk en kreeg als beloning daarvoor de

pachtopbrengst van een paar weilanden, hegeven bij oplopende pacht een aardige bijverdiensde kon vormen

(Over haar eigen salaris het eerste bedroeg f. 500, per jaar plus een duurtelooslag

Daarmee was ze overigens niet slecht af. Veel mensen moesten het met f. 6, per week stellen.

Van haar kleine salaris moest ze f. 30, - per maand kostgeld betalen. Het moet de moeite waard zijn geweest: ze bleef 45 jaar en 8 maanden in hetzelfde kosthuis.

Lit het hele verhaal straalt de rust van het leven op het platteland, zo'n halve eeuw geleden.

Zelfs de beide wereldoorlogen hebben weinig diepe indrukken achtergelaten. Het liefst vertelt ze over het kinderspel ("peijse hallen"), over schoolreisjes naar Amsterdam (Artis en de bioscoop), over het sinterklaasfeest (beide leerkrachten stopten maandelijks een gulden in een potje, zodat tegen 5 december een enorm kapitaal beschikbaar was).

DE NIEUWBOUW VAN 1969

De oude school, meer dan honderd jaar oud, begon zo langzamerhand wel erg ouderwets te worden. Bovendien waren er maar twee lokalen! En vanaf 1966 had de school drie leerkrachten.

Meneer Wesdorp wilde graag een nieuwe school. Nou, dat heeft erg veel moeite gekost hoor! Maar gelukt is het wel!

Eerst moest de school van een Neutraal Bijzondere School veranderen in een Openbare School.

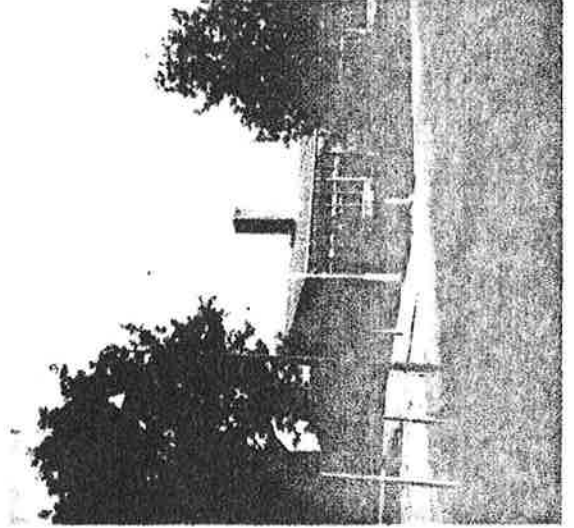
Dat betekend, dat het schoolbestuur, dat tot die tijd de baas was van de school, moest verdwijnen.

Het gemeentebestuur van Deil, de burgemeester en de wethouders, werden baas van de nieuwe school.

Daarvoor moesten alle ouders hun handtekening zetten. Op de bladzijde hierna zie je de lijst met alle namen van de ouders.

Daar ken je er vast wel een paar van!

Dat de nieuwe school een mooie school werd hoeven we jullie niet te vertellen.
Je ziet het iedere dag!

Lijst met namen van ouders, die van de Neutraal Bijzondere School een Openbare School willen maken.

1. A. van Zandwijk
2. G. J. Philipsen
3. F. C. van Asch
4. J. van Kranenburg
5. J. W. Bronk
6. J. W. van Tol
7. A. Chr. Smits
8. Th. P. J. Schoots
9. P. T. Heykoop
10. P. van Zanten
11. Mevr. Hol - de Lang
12. M. Berendse
13. G. J. W. van Ringelenstein
14. A. van Rijsbergen
15. G. van Rijsbergen
16. E. Brouwer
17. A. C. van Stuyvenberg
18. J. J. A. van Honk
19. D. van Irterson
20. M. van Harmelen
21. J. van Zuilen
22. A. A. van Irterson
23. P. Smits
24. C. E. v.d. Plaat
25. A. van Rijsbergen
26. P. H. v.d. Berg
27. L. Wakkermans
28. J. H. v.d. Heyden
29. S. W. van Beusekom
30. P. G. Krul
31. J. Dekker
32. H. G. v.d. Hurk
33. A. E. Zuurmond
34. J. v.d. Koppel
35. M. v. Ewijk-Durieux

VII
HOE ZAL DE TOEKOMST ER UIT ZIEN?

Dit boekje is gemaakt in 1979.

We hopen dat het lang in de Enspijkse school zal blijven liggen.

Mischien leest een kind dit in het jaar 2000.

Hoe zal de school er dan uit zien?

Welke kinderen zullen er dan naar toe komen?

Vast niet, zoals in 1933, kinderen uit Rumpt, die vijf gulden per jaar kregen van het Enspijkse schoolbestuur als klompengeld.

Ook niet, denken we, zoals in de jaren zestig, kinderen uit Deil, die een fiets kregen, als ze in Enspijk naar school kwamen.

We denken wel iets te kunnen voorspellen:

Op de school zullen waarschijnlijk kinderen zitten vanaf vier jaar tot twaalf jaar.

Er zal een juf zijn voor de allerkleinsten, met een speellokaal en een zandbak.

Voor de andere kinderen zullen er nog twee meneren of juffen zijn.

Klassen, zoals in 1979, zal de school niet meer kennen.

Je werkt in groepjes. Niet de hele dag in hetzelfde groepje.

's Morgens krijg je b.v. een opdracht met groepje A

waar veel rekenwerk aan te pas komt. Je voert de opdracht samen uit. 's Middags zit je in een heel andere groep B, waar kinderen van verschillende leeftijden inzitten.

Je moet een werkstuk maken over appels. Jij moet het verhaal er bij schrijven. Een paar kleintjes moeten een plakwerk maken, twee kinderen uit de oudste groep bedenken vragen over jullie werkstuk. Enkele ouders komen jullie meehelpen.

In Enspijk staan veel oude huizen. En er wonen veel oude mensen.

De zesbaans autoweg is regelmatig verstoort door files.

Het verkeer wordt met de dag gevaarlijker, want je hoort die moderne auto's niet meer aankomen.

Op de Linge mag je alleen nog varen met kano's en roeiboten.

De kinderen uit 1979 zullen hun kinderen naar de Minzerie brengen.

Een niet meer zo erg nieuwe school met een heel oude naam.

Die naam werd in 1978, toen de school pas bij de nieuwe gemeente Geldermalsen hoorde, aangebracht.

En dat laatste is geen voorspelling.

Dat weten we zeker.

“de minzerie”

(en wie verklaart ons de betekenis van deze naam??)

